מרד כלא שאטה

הסיפור האמיתי

בליל ה-31 ביולי 1958 הצליחו 66 אסירים ערבים להימלט מכלא 'שאטה' - ושני סוהרים נהרגו במהלך אירועי הדמים ■ בעקבות האירוע הקשה הוקמה ועדת חקירה והלקחים והמסקנות האופרטיביות הופקו ■ עתה, בחלוף חמישים שנה, הגיע הזמן גם להנצחה ארגונית בטקס זיכרון

מאת: עין-יה גבע

בסוף אפריל 1958 חגגה מדינת ישראל עשור לעצמאותה. חגיגות העשור היו שמחה מתמשכת, משוחררת, שהמרכיב העיקרי בה היה גאווה לאומית. נראה היה, כי המדינה הצעירה מרשה לעצמה להניח לרגע את הדאגות הבטחוניות ולהציג על במות האירועים, החגיגות והתערוכות את הישגיה בכל התחומים. משק כנפי ההיסטוריה נשמע אז היטב בכל קרן רחוב. ש. שלום כתב אז: "לא עוד יישרף יהודי בכבשן / ולא עוד יופקר יהודי לרצח / לא עוד ינום ולא עוד ישן / שומר עצמאות

הנחת זרים על קבריהם של רס"ר אלכסנדר יגר סמל יוסף שבח

אלה היו אסירים בטחוניים, מסוכנים, ובריחתם הציבה, זמנית, תמרור אזהרה לגבי חוסנה וכוחה של המדינה

ישראל לנצח". זו היתה, אכן, שנה מיוחדת. באוויר ריחפה תחושה של נגיעה בנורמליות, שהושפעה גם מהשקט היחסי בגבולות, ההתחזקות הכלכלית והגידול המרשים באוכלוסייה. תחושת האופוריה הזמנית הזו נקטעה כאשר בליל ה-31 ביולי, 66 אסירים ערבים, רובם מסתננים אנשי ה"פדאיון", הצליחו להימלט מכלא 'שאטה'. האירוע נצרב בזיכרון הלאומי כ"בריחה מכלא שאטה" או: "מרד האסירים בכלא שאטה". כותרות העיתונים ביום שאחרי האירוע דיווחו על רציחתם של שני סוהרי שירות בתי הסוהר, אלכסנדר יגר ויוסף שבח, זכרם לברכה. העובדה שעשרות אסירים ערבים יכלו להתגבר בתוך שעה על סוהריהם ולהימלט, הציתה מחדש את תחושת החרדה הקיומית שליוותה את עשר שנות המדינה הראשונות. אלה לא היו אסירים יהודים. אלה היו אסירים בטחוניים, מסוכנים, ובריחתם הציבה, זמנית, תמרור אזהרה לגבי חוסנה וכוחה של המדינה. הכותרת הראשית של "ידיעות אחרונות" היתה: "מצוד אחר האסירים שנמלטו". הידיעה על 66 אסירי אויב המסתובבים בחופשיות באזור הצפון גרמה לפאניקה-רבתי. העובדה ששם בית הסוהר לא הוזכר במפורש וההכרזה על מצב הכן בכל בתי הסוהר בארץ, אף הגבירו את תחושת אי הוודאות וההרגשה שמדובר באירוע בטחוני חמור במיוחד, שהוטל עליו איפול מלא.

כיצד הצליחו האסירים להימלט

מה קרה בכלא 'שאטה' באותו יום ואיך הצליחו עשרות אסירים מסוכנים לברוח ממנו? כלא 'שאטה' הוקם בשנת 1952, במבנה טיגארט סמוך לתחנת הרכבת של עמק בית שאן, במטרה לתת מענה למצוקה במקומות כליאה של אסירים בטחוניים, שמספרם הלך וגדל. ערב המרד ביולי 1958, היו ב'שאטה' שבעה אסירים פליליים ו-190 אסירים בטחוניים, חלקם מסתננים "פדאיון" שנשפטו לתקופות ארוכות. על אלה הופקדו 11 אנשי סגל בראשית דרכם המקצועית, חלקם סוהרים ממלאי-מקום מכלא רמלה.

ברחבי הכלא התנהלו עבודות בנייה, שכללו הקמת אגף חדש והרחבת החומות החיצוניות. ברוב העבודות הועסקו אסירים, דבר שבדיעבד איפשר להם גישה לחומרי בניין וכלי עבודה כמו גם היכרות עם כל שטחי בית הסוהר. בשל העבודות אף הוסרו, באופן זמני, חלקים מגדרות התיל סביב החומה. בנוסף מתברר, כי גם מערכת היחסים בין האסירים לסוהרים ב'שאטה' היתה בעייתית, והתבססה על סוג של קרבה שטשטשה את הגבולות הנחוצים ביחסי אסיר-סוהר.

בשעה 18:00 קיבל אסיר מצרי בשם סובחי את המפתחות לשער האגף, כדי שהוא וחבריו יוציאו אשפה לאזור השער הראשי. כעבור רבע שעה יצאו

האסירים מתאיהם לטיול היומי בחצר הפנימית. בסמוך לחצר זו ישב החובש התורן ושיחק שחמט עם אסיר. בתוך מספר דקות נפתח שער החצר ומתוכה פרצו עשרה אסירים, בראשות אחמד עלי עותמאן, סוכן מודיעין מצרי ששהה במעצר מינהלי והוביל את המרד בכלא. האסירים נשאו בידיהם לפידים בוערים. סמל אגף החצר יעקב גליק והסוהר אליהו נסראללה, שהיו ברחבה המרכזית של הכלא, ראו את האסירים הפורצים וצעקו לזקיף המגדל לפתוח באש. הזקיף היה אמנם חמוש במקלע ברן וברשותו היו שתי מחסניות, אך הוא לא עבר כל הכשרה בשימוש בנשק חם ולא הצליח לירות. גליק ונסראללה נחלצו לסגור את השער ולהכניס את האסירים לתאיהם. עותמאן נפצע מירי של סוהר וגליק הכניס גם אותו לתאו. סוהרים שמגיעים למחסן הנשק מגלים שהחדר נעול והיומנאי, שאצלו היה המפתח, יצא מהמקום.

מי שכן מצליחים מאוחר יותר לפרוץ ללא קושי למחסן הנשק הם האסיר עיסא אל בטאט, מרגל ירדני שהיה סגנו של עותמאן בהנהגת המרד, ושני אסירים נוספים. הם אף מנתקים את חוטי הטלפון, יורים על מנעולי התאים, משחררים את האסירים הכלואים ובתוכם עותמאן ומחלקים להם את הנשק. אל בטאט יורה למוות ברס"ר אלכסנדר יגר, שחזר מארוחת ערב והגיע להחליף את היומנאי. סמל יוסף

"עלינו לזכור את האירוע, להוקיר את הנופלים, להפיק את הלקחים ולעשות הכל כדי למנוע אירועים דומים"

שבח שמגיע למקום למשמע היריות, נורה ונהרג אף הוא. בשלב זה מבחין זקיף המגדל באסירים הבורחים, המטפסים על החומה בעזרת קרשי הבנייה, והפעם הוא יורה לעברם. השעה היתה כבר 18:30. אסיר עולם בשם יעקב מרחבי, שיכול היה אולי להימלט, בוחר להילחם לצד הסוהרים ופותח במרדף אחרי עותמאן, חובט בו במוט ברזל ופוצע אותו בראשו. עשרות אסירים ממשיכים להימלט מהכלא. מרחבי מחליט להזעיק עזרה מבחוץ, קופץ מעבר לחומה, עוצר מונית ומגיע למשטרת בית שאן. גם נהג הכלא, עמרם בנס, מצליח להגיע לקיבוץ עין חרוד ולהזעיק עזרה. בסביבות השעה

שאטה-שיטה ומה שביניהם - הזיכרון והמורשת

בנוכחות נציב שב"ס, רב גונדר בני קניאק, סגן הנציב, סגל הספ"כ, מפקדים, סוהרים, גמלאים, משפחות שכולות, תושבי העמק וסגל בית הסוהר 'שיטה', התקיים ב-3.1.09 טקס זיכרון לשחזור אירוע המרד בכלא 'שאטה'-'שיטה' ולהעלאת זכר הנופלים משורות שב"ס, יוסף שבח ואלכסנדר יגר ז"ל. הטקס כלל מיצג אורקולי על אירועי המרד ותערוכת צילומים המתעדת את ההיסטוריה של כלא 'שיטה'. בטקס נשאו דברים הנציב, רב גונדר בני קניאק, וכן ילדיו של אלכסנדר יגר ז"ל. הסרט "שחזור מרד כלא 'שאטה'", שביימה והפיקה יחידת ההפקות של שב"ס, המחיש כי סיפור הבריחה עדיין לא תם ובצד ההנצחה יש להמשיך ולקיים את לקחיו. בדבריו אמר הנציב, בין היתר: "בגורל בלתי נתפס, מכוון בידי האל, נתכנסו להם לטרגדיה במועד המסוים הזה, יגר ושבח ז"ל, יעקב גליק ואליהו נסראללה, שפוטרו בעקבות האירוע, מפקד הכלא שלום שווילי וסגנו קובני, הנציב דאז ד"ר צבי חרמון שפרש בעקבות מסקנות ועדת עציוני ורבים אחרים שנשאו על כתפיהם את כובד האירוע".

"מרד כלא 'שאטה' היה אירוע מכונן בשב"ס", אמר הנציב, "ועל כן חובה עלינו אחרי 50 שנה, להפנים כי אנו עדיין במאבק על קיום המדינה. עלינו לזכור את האירוע, להוקיר את הנופלים, להפיק את הלקחים ולעשות הכל כדי למנוע אירועים דומים".

בסיפורו של כלא 'שאטה', אומרת תג"ד דבי שגיא, מקופלות הטראומה הארגונית והטראומה האישית-אנושית. הארגון וסוהרי הכלא שילמו מחיר כבד. לסוהרים יגר ושבח זה עלה בחייהם. ערב הזיכרון, לדבריה, הפך לראשונה לפרק למידה. "סיפרנו את הסיפור האמיתי: היה כאן כשל של מערכת צעירה, חסרת ניסיון.

מסקנות ועדת עציוני יושמו, תיק הוועדה הוכנס למגירה ואפשר לומר שזרקנו את המפתח... 50 השנים שעברו הן אולי פרק הזמן הכי מוקדם שיכול לאפשר לנו להתמודד עם אירועים כאלה, עם מחדלים מאוד גדולים, שנושאים בחובם טינות ישנות, בושה אישית, פחד, ומצד שני, טראומה ארגונית. היום, כעבור 50 שנה, אנחנו כבר יכולים להסתכל בעיניים סטריליות במה שקרה, לראות איך גדלנו ובגרנו, וגם להתגאות כיצד הפכנו ברבות השנים לארגון איכותי. כעת אנחנו מכינים מארז הדרכה, כולל סרט, עבור קורסי הקצינים והצוערים, כדי שייחשפו לנושא. זוהי ראשיתו של תהליך הטמעה והמשכיות בתודעה הארגונית לאורך זמן. הטקס שנערך הינו התחלה של תהליך למידה עבור הדורות הבאים".

19:00 כבר הגיעו לשערי הכלא חברי הקיבוצים עין חרוד, בית השיטה ותל יוסף וכן כוחות משטרה ומשמר הגבול. המתח ואי הוודאות לגבי מה שמתחולל בין החומות מגיעים לשיאם. ב-19:45 מקיפים את הכלא כ-300 שוטרים שהגיעו מכל תחנות האזור, אך מבצע הפריצה נדחה משעה לשעה בשל החשש שהאסירים חמושים ומחזיקים בידיהם סוהרים כבני ערובה.

בשעה 21:45, כאשר הוחלט על פריצה, התברר כי מפתח השער, שמסר הסוהר ד. חבושה לשוטרים, אינו מתאים לפתיחה מבחוץ. לשוטרים לא נותרה ברירה. הם קוראים ברמקולים לאסירים להשליך את הנשק ולהיכנע. סמל גליק יוצא ממחבואו, מקבל מהם את המפתח ופותח מבפנים. פריצת הכוחות לכלא נעשית בחסות משוריין חמוש במקלע והאסירים מוצאים מיד לאחר מכן מתאיהם.בשעה 23:00 כבר נערכו סריקות בכל

שירות בתי הסוהר,
אז ארגון צעיר בן
שלוש שנים בסך הכל,
עשה את חשבון הנפש
הארגוני ויישם את
מסקנות ועדת עציוני

רחבי הכלא, נאספו נשקים שהיו זרוקים בכל מקום, נתפסו עשרות אסירים בורחים, חלקם פצועים, וזוהו 11 גופות של אסירים שנהרגו, ביניהן גופתו של עיסם אל בטאט. הבורחים מצאו דרכם לירדן דרך ג'נין. אירוע הבריחה מהכלא עשה לו כנפיים ועורר שמחה גדולה בקרב ערביי ישראל. גם מכיוון ג'נין עלו אותו הלילה קולות צהלה, שהעידו כי הנמלטים הצליחו להגיע לשם. בסריקות נמצאה מפת הכלא, כפי שצוירה וסומנה בידי עותמאן, וכן תכנית הבריחה לפרטיה.

ממצאי ועדת החקירה

אירועי המרד נבדקו על ידי ועדת חקירה חיצונית בראשות השופט ד"ר משה עציוני, שגילתה מחדלים חמורים בתחומי הביטחון, אי מילוי אחר פקודות שב"ס, אי כשירות של סוהרים ובעייתיות ביחסיהם עם האסירים. בעקבות מסקנות הוועדה פרש נציב שב"ס דאז ד"ר צבי חרמון מתפקידו, מנהל הכלא וסגנו הודחו, כל הסוהרים ננזפו ופוטרו מהשירות לאחר מספר חודשים ופקודות האבטחה בכל בתי

יהיה מי שיגיד 'יזכור'

בני המשפחה מספרים על רס"ר אלכסנדר יגר ז"ל, אחד מחללי המרד בכלא 'שאטה'

יום האזכרה ה-50 לרס"ר אלכסנדר יגר ז"ל החל בי"ב באב, אמור היה להיות השנה, כמו קודמיו, אירוע משפחתי ומצומצם, שבו יעלו לקברו רותי וצביקה, שני ילדיו של הסוהר שנפל בעת מילוי תפקידו. התרגשות גדולה אחזה בשניים כשהבינו כי לאזכרה השנה יגיע גם נציב שב"ס, רב גונדר בני קניאק, מלווה בתג"ד דבי שגיא, במפקד הנוכחי של כלא 'שיטה' גנ"מ רפעאת עותמאן ובקציני שב"ס נוספים.

רותי וצביקה, ילדיו של רס"ר אלכסנדר יגר ז"ל

צביקה היה בן 11 ורותי בת ארבע בסך הכל כשאביהם נהרג. עד היום חסרה לשניהם תמונה שלמה של אותו יום, שבו הגיעה הבשורה לבית הקטן בחולון, אבל הם זוכרים פרטים - קולות, אנשים, דיבורים ובעיקר את הצעקה האחת המקפיאה של אמא שלהם, "צעקה שתלווה אותי כל חיי," אומרת רותי.

פנינה יגר ז"ל, מספרים ילדיה, היתה לאלמנה בגיל 29. תקוות ואופטימיות שנבנו בעמל וחרדה של זוג צעיר ששרד את השואה, התרסקו בלילה אחד אצל האישה הצעירה, שהיתה לדבריהם יפהפיה מדהימה. אלכסנדר יגר, מספרים ילדיו, עלה לארץ לאחר השחרור מהמחנות באוניית המעפילים "פלמ"ח". הבריטים לא הרשו לנוסעיה לעלות לחוף ובמשך שנה וחצי שהה במחנה עקורים בקפריסין. עם הגיעו לארץ במאי 1947 גויס לצבא והשתתף בקרבות לטרון. "אני זוכר אותו כאדם מאוד חרוץ", אומר צביקה. "הוא למד חייטות בבית ספר מקצועי בצ'כיה ותפר לי חליפות ובגדים. הוא היה דייקן גדול בכל עבודה שעשה והיה לו כתב יד יפהפה. רק בקיץ האחרון נודע לי מחבר שהיה במחנות עם אבא, שהוא ניצל רק בזכות המיומנות המקצועית הזו שלו וגם פחות סבל מרעב". רותי וצביקה זוכרים דמות של גבר יפה-תואר ומעודן. "איש מאוד אירופאי, מנומס, מתחשב ובעיקר מאוד אנושי. הוא היה טוב-לב". לאחר נפילתו של אלכסנדר נאלצה פנינה לצאת לעבודה. "זו היתה מכה כלכלית, אבל אמא היתה אישה מאוד חזקה ואחד הדברים הראשונים שעשתה היה להילחם על הגדרתה כאלמנת משרד הביטחון. היא זכתה, ומאז הכיר משרד הביטחון באחריותו לכל משפחות הסוהרים והשוטרים".

במהלך השנים הקימה פנינה עסק לתפארת - חנות לבגדי נשים בחולון. צביקה ואשתו חברו אליה וכיום, שבע שנים לאחר מותה, העסק ממשיך, חי ובועט. "אמא זכתה לשישה נכדים ונינה", מספרת רותי גם על הנחת שהגיעה אחרי שנים של סבל. רותי וצביקה מספרים כי זכרו של אביהם הונצח בהקמת הספרייה בכלא איילון, שנקראה על שמו והפכה מאוחר יותר למועדון הסגל. "באמצע שנות התשעים הוזמנו גם לכלא 'שיטה' לטקס הנצחה ראשון לאבא בבית הכלא בו נרצח". הקשר עם שב"ס חשוב להם מאוד, הם אומרים. ההחלטה של הנציב לקיים טקס זיכרון ולהעלות על נס את זכר הנופלים ריגשה אותם עד דמעות. הם חשים שבאמצעות האירוע הזה הצליחו גם להחזיר משהו לאמם, ניצולת השואה שחרדה מהשכחה, מכך שאיש לא יזכור את אלכסנדר. "לכן היא גם נלחמה על ההכרה של משרד הביטחון", הם מספרים. "היא אמרה: 'ככה, גם בעוד כמה דורות יהיה מישהו שיאמר 'יזכור' על הקבר שלו'".

הסוהר הוחמרו. הוועדה מצאה כי גורמים רבים סייעו להתחוללות המרד ולבריחה, כמו הסרת גדרות התיל מעל החומה, חורים בחומה שלא נסתמו, סולמות שהיו בשטח בגלל הבנייה, ריכוז כל אמצעי ההגנה במקום אחד (אזעקה, אלחוט, רקטות ביומן אסירים) - מה שהקל על האסירים להשתלט עליהם. כמו כן, לא היה קשר ישיר-אוטומטי לתחנת המשטרה והחומה החיצונית לא היתה מוארת. מה שחמורה לא פחות היא העובדה שבית הסוהר נקט יחס מיוחד, פתוח וידידותי כלפי האסירים הבטחוניים. הם הועסקו כשרתים אישיים, היו ממונים על פתיחת השערים ולעיתים אף החזיקו ברשותם את מפתחות השער לאגף הפנימי, כפי שאירע באותו ערב גורלי.

האסיר המיוחס עלי עותמאן

מאז המרד בכלא 'שאטה' עברו כמעט 50 שנה. שירות בתי הסוהר, אז ארגון צעיר בן שלוש שנים בסך הכל, עשה את חשבון הנפש הארגוני ויישם את מסקנות ועדת עציוני. לקחים הופקו, נהלים שונו, השנים חלפו ונדמה כאילו גם הזמן עשה את

שער מוסף "דבר השבוע"

"שירות בתי הסוהר, אז ארגון צעיר בן שלוש שנים בסך הכל, עשה את חשבון הנפש הארגוני ויישם את מסקנות ועדת עציוני"

שלו ופרק הבריחה יעלה אבק בדפי ההיסטוריה. האמנם? בפרספקטיבה לאחור מתברר, כי מרד כלא 'שאטה' הוא סוג של רשומון, טראומתי וכואב, מתסכל ומדמם. השנים שעברו הותירו את גיבורי אותו לילה איש בכאבו ובתחושותיו הקשות. אין מנצחים בסיפור הזה. חלק מהאסירים הנמלטים נתפסו במלחמת ששת הימים והוחזרו לכלא. מי שאולי יצא ללא שריטה מכל הפרשה הוא אסיר העולם מרחבי, שזכה לחנינה בשל הסיוע שהגיש לכוחות הביטחון. מנהיג ויוזם המרד, עלי אחמד עותמאן, תואר על ידי חוקריו כאיש מרשים, משכיל, דובר עברית וחמש שפות נוספות, סוג של מנהיג טבעי. הוא נחשב, מצד אחד, לקלף מיקוח שמחזיקה ישראל, ומצד שני לאיש מסוכן שרשתותיו פרושות עד צרפת ואלג'יריה ומוטב להחזיקו בישראל. בדיעבד, הנזק שהסב לישראל בהיותו כאן היה כנראה גדול הרבה יותר. שעות ספורות ממש לפני פרוץ המרד, בעיתוי גורלי, נכנס הסוהר גליק לתאו של עותמאן ושוחח עמו. גליק נתן לו להבין כי הוא רואה בו אסיר שונה, כיוון שאין לו דם על הידיים. עותמאן, שכבר ידע שהעולם עומד להשתנות וששיחה כזו כנראה לא תתקיים שוב, לא עמד בפיתוי. לדבריו, הוא שאל את גליק האם היה יורה בו לו ניסה לברוח. גליק ענה ללא היסוס שכן. זוהי חובתו, אמר. עותמאן אמר שאם יברח, לא יפגע בסוהרו. גליק חש שלא בנוח ועזב את התא. רק כעבור שנים סיפר עותמאן על השיחה הזו לעיתונאית "ידיעות אחרונות" סמדר פרי. ברגע האמת, כך סיפר, כעבור כמה שעות, כאשר עמד גליק מול המון האסירים המתפרעים, אסר עליהם עותמאן לירות בגליק. עותמאן נדון לשש שנות מאסר בעוון תכנון, ארגון וניהול המרד. ב-1966 שוחרר ושב למצרים, שירת בשליחות מצרים באלג'יריה ולימים ניהל את חייו בין הונגריה למצרים.

חוט בל יינתק

מי שחשב כי עלילות מנהיג המרד הסתיימו כאן, טעות בידו. ב-1994 מחליט עותמאן להגיע לביקור בישראל. סמדר פרי מלווה ומתעדת את הביקור הזה, בכתבה "שובו של המרגל המצרי" שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" ב-2.9.1994.

עותמאן מספר לה שיש לו שתי מטרות חשובות בביקורו זה: לראות את כלא 'שאטה' מבפנים ולבקר את הסוהר יעקב גליק. הוא חש, כך אמר, שגורלו וגורל גליק קשורים זה בזה. הוא צדק. היה רגע נוסף במהלך המרד, כאשר האסיר מרחבי עמד לחסל את עותמאן וגליק התערב והכניס אותו לתאו, אותו תא שנפרץ מאוחר יותר יחד עם כל תאי האסירים הערבים. חוט דק, נסתר ועלום חיבר בין הסוהר, ניצול השואה, שריד יחיד למשפחתו, שעלה לארץ באוניה אקסודוס, גורש ועלה בשנית, לבין האסיר המיוחס והמתוחכם. החוט הזה היה משמעותי במהלך המטורף של התחוללות המרד ולא ניתק גם בשנים הרבות שחלפו מאז האירוע. גליק, מתברר, היה בכלל בחופשה, חילק הזמנות לחתונתו הקרבה, כאשר הוזעק למלא מקום של סוהר נעדר ב'שאטה'. ועדת עציוני שלחה אותו הביתה והוא לא הצליח להתאושש לעולם מהעלבון. עותמאן פגש איש חולה ותשוש. זו היתה ההזדמנות של גליק לספר לו כי העיד לטובתו בוועדת החקירה, כאשר סיפר לחבריה שעותמאן היה זה שהציל את חייו.

הצעירים מתעניינים

סאגת הבריחה מכלא 'שאטה' יכולה היתה אולי להסתיים כאן, ב-1994, אבל לסיפור הזה, כבר ידוע, יש חיים משלו. כך, במהלך השנים התגייס לשב"ס אודי גליק, בנו של יעקב גליק. אחד מגמלאי שב"ס, סג"ד חנן עמיר, המשיך להפוך ולחקור בפרשת המרד במשך שנים והוא בקי בכל רזי הלילה ההוא ובמהלכיו. גם צעירים יותר בשב"ס, שהגיעו לשרת בכלא 'שיטה' (שמו החדש של כלא 'שאטה'), שמעו על הסיפור וגילו בו עניין. כל אלה עלו, התלכדו ויצאו מאפלת הלילה ההוא ליום הזיכרון המיוחד והמרגש. היום, כחמישים שנה אחרי אותו אירוע - שב"ס הינו ארגון בוגר, איכותי, המיישם את לקחי העבר ונבנה מהם.